

יד ע"א דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע ממנו? הוא צריך, אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימן אלא בא", אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי.

יבאר מה הייתה ההוה אמינא וכי יעלה על הדעת שמשה יתאוה לא"י

בשביל לאכול מפריה ולשבוע מטובה

ודע כי מוחין של ארץ ישראל הם בחינת נועם ומוחין של חוץ לארץ הם בחינת חובלים, כמו שכתוב (זכריה יא, ז) "לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים". ואמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין כד) 'נועם' – 'אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימים זה לזה בהלכה', 'חובלים' – 'אלו תלמידי חכמים שבחוץ לארץ שחובלים זה לזה בהלכה'. "ויעיקר כל הקדושה של איש הישראלי נמשך מא"י מבחינת נועם העליון שהיא כלל התורה הקדושה כמו שכתוב (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם.

וזו מה שהתורה משבחת את ארץ ישראל בשבעת המינים שיש בה פירות טובים כאלה ושהיא "ארץ זבת חלב ודבש" (דברים יא, ט), ולכאורה הדבר תמוה, וכי זה הוא שבח של ארץ ישראל הקדושה כל כך וה' יתברך הבטיח בכמה הבטחות לאברהם וליצחק וליעקב לתת את הארץ לזרעם ובישר לישראל על ידי משה כמה וכמה פעמים שהוא מוכן לקיים הבטחתו ליתן

הנה זה ידוע שצריך האדם לבלי לקבל הנאה ותענוג מגוף הדבר שאוכל ושותה וכו', רק להעלות התענוג והאהבה שמלוכש בזה הדבר להעלותו לשורשו העליון שבקדושה, ושורש העליון של כל האהבות והתענוגים הוא בחינת נועם העליון שמשם נשתלשלין ונמשכין כל נעימות הטעמים והתענוגים שיש בכל דבר, בבחינת (שיר השירים ז, ז) "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" – שכל האהבות שמלוכשין בכל התענוגים כולם נמשכין בשורשם העליון מבחינת נועם העליון. וזהו (שיר השירים ז, ז) "מה יפית ומה נעמת אהבה" וכו'. (ובשביל זה צריכין לברך על כל דבר שרוצה להנות ממנו כי על ידי הברכה הוא מקשר ומעלה הדבר לשורשו לבחינת נועם העליון, כי כל הברכות הם בחינת שירות ותשבחות לה' יתברך שמשבחין ומברכין לה' יתברך שברא את הדבר הזה, ועל כן כל הברכות שבעולם הם בבחינת נועם העליון, בבחינת (תהלים קמז, א) "כי נעים נאווה תהלה").

להם את הארץ, וכל התורה מלאה משבח ארץ ישראל למעיין ומדקדק בה, וכל פעם שמוכיח ומזהיר אותם על קיום התורה והמצוות בכלליות או בפרטיות הוא מזכיר על פי רוב את ארץ ישראל כדי "לבוא לרשת את הארץ" וכו' (שם לא) כמבואר בפסוקים רבים אין מספר. וכי כל הרעש הזה כדי לאכול פירות טובים כאלה. אך באמת עיקר הכוונה הוא שיש בה פירות טובים ומתוקים כאלה שמקבלים טעמים ונעימות מתיקותם מנועם העליון, ושם דייקא יכולין להתקשר לנועם העליון על ידי הפירות הטובים שיש שם על ידי שנוכח לקיים המצוות התלויות בהם שנוהגין בארץ ישראל דייקא. נמצא, שעיקר מה שמשבח את ארץ ישראל בשבעת המינין הטובים, עיקר הכוונה על שורש הטעם שלהם שהוא נועם העליון שזוכין בארץ ישראל דייקא, וזהו בודאי שבח גדול ונורא מאוד, כי עיקר עבודת האדם כל ימי חייו הוא לזכות לנועם העליון לחזות בנועם ה' להכיר גדולתו יתברך, וכמו שכתוב (תהלים כז, ד) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וכו' לחזות בנועם ה'".

וזו שאמרו רבותינו ז"ל על משה רבינו עליו השלום, שנתאוה לארץ ישראל כל כך והתפלל תקט"ו תפילות כדי לבוא

לארץ ישראל והקשו על זה וכי לאכול מפריה הוא צריך ולשבוע מטובה, אלא בשביל לקיים המצוות התלויות בארץ, והדבר תמוה ודקארי לה מה קארי לה, וכי יעלה על הדעת שמשה יתאוה לארץ ישראל בשביל לאכול מפריה ולשבוע מטובה. אך עיקר הקושיא והתירוץ הוא מה שכתבנו, כי מחמת שרואין שמשה רבינו עליו השלום משבח את ארץ ישראל בשבח הפירות כנ"ל, על כן הוא מקשה זאת וכי לאכול מפריה וכו' כי אנו רואין שכל שבח ארץ ישראל הוא משבח אותה שהיא (שמות ג, ח) "ארץ זבת חלב ודבש ארץ חסה ושעורה גפן ותאנה" וכו', וזה שמתרץ אלא בשביל לקיים מצוות התלויות בארץ, היינו כי באמת שבח ארץ ישראל הן הן פרותיה הטובים והנעימים, ובשביל זה התאוה משה לארץ ישראל, אך לא היתה כוונתו ח"ו לטעם הגשמי של הפירות, רק עיקר כוונתו כדי לזכות לקיים המצוות התלויות בארץ, כדי שעל ידי המצוות יקשר טעם המתיקות ונעימות הפירות לשורשן לבחינת נועם העליון, שזה עיקר תשוקת משה וכל הצדיקים, לזכות לחזות בנועם ה' שזה עיקר התכלית כנ"ל.

(ליקו"ה או"ח ברכת הפירות ד, ג)

שם דרש רבי שמלאי: מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך. אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימן אלא בא"י, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקב"ה: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתם שנאמר (ישעיה נג, יב) "לכן אחלק לו ברכים" וכו'.

יאמר פשט מחודש במה שאמר לו הקב"ה 'כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר' וכו'.

אחדות אחד ממש עם קומת התורה והמצוות כמובא, ועל כן משה רבינו גמטריא תרי"ג, בחינת הקומה של תרי"ג מצוות, כי הוא זכה ששכרו הוא רק בקיום המצוות בעצמן ועל כן רצה לכנוס לארץ ישראל שיתקיימו כל קומת המצוות על ידו דייקא שזה עיקר שלימותן, ואמר לו הקב"ה: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, היינו לקיים כל קומת המצוות שזה עיקר קיבול השכר שלו כנ"ל, מעלה אני עליך כאילו עשיתם וכו'. כי אדרבא מאחר שאין אתה חפץ בשום שכר, רק בקיום המצוות בעצמן שהם רצוני, על כן בזה שתבטל רצונך גם בזה מפני רצוני ואל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", בזה בעצמו כלול כל קומת המצוות כי "כל מצוותיך אמונה" וכאילו עשית את כולם, וזה שאמרו רבותינו ז"ל שנאמר "לכן אחלק לו ברכים" וכו' כי משה רבינו ע"ה יש לו חלק קיום כל המצוות של ישראל, וכל מי שזוכה לקיים איזה מצוה בשמחה גדולה, בפרט אם אינו רוצה בשום שכר עולם הבא רק שכרו בהמצוה בעצמה, הכל נמשך מבחינת הארת נבואת משה רבינו ע"ה².

(פרפראות לחכמה ה, אות ו)

הנה עיקר שלימות האדם הוא כשזוכה לעשות המצוות בשמחה גדולה כל כך עד שלא ירצה בשום שכר עולם הבא, רק שירצה זכות למצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כי העולם הבא שלו הוא מהמצוה בעצמה, כמאמר חז"ל (אבות ד, ב) 'שכר מצוה מצוה', כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה.

ובזה יש לפרש דברי משה שאמר הרבה מצוות אינם מתקיימין אלא בארץ ישראל אכנס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולם על ידי, היינו כי העליה לארץ ישראל בעצמה הוא מצוה כמבואר באורח חיים סימן רמ"ח, ומשה רבינו ע"ה היה מבקש לעלות לארץ ישראל שלא בשביל שום שכר עולם הבא, רק בבחינת 'שכר מצוה מצוה', שיזמין לו הקב"ה מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, שזה בחינת קדושת המצוה של ישיבת ארץ ישראל שגורם לקיים מצוות התלויות בארץ, ועל כן אמר אכנס אני לארץ ישראל כדי שיתקיימו כולם על ידי דייקא, כי עיקר שלימות הקומה של המצוות (שהוא החיות של כל הג' קומות עולם, שנה, נפש) הוא רק בארץ ישראל, כי הרבה מצוות אין מתקיימות אלא בארץ ישראל ומשה רבינו ע"ה הוא

(יב)

ביאור הקשר בין נבואת משה ובין עשיית המצוות בשמחה (שאינו רוצה בשום שכר כנ"ל) הוא כך: שילום שכר נקרא בשם 'נביא' כי ראשי תיבות של (תהלים קכו, ו) "יבא ברנה נשא אלמותיו" הוא נביא, ושם בפסוק הזה נרמז על שילום שכר כמו שכתוב "הלוך ילך וככה נושא משך הזרע" היינו שמצטער בעשייתו, "בא יבוא ברנה נשא אלמותיו" שישמח לעתיד כשיקבל שכר המצוות. ויש חילוק בין נבואת משה רבינו לבין נבואת שאר נביאים, כמו שפירש רש"י על הפס' (במדבר ל, ב) "וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר ציוה ה'", פירש רש"י 'כל הנביאים נתבאו ב"כה אמר ה'", נוסף עליהם משה, שהתנבא ב"זה הדבר" עכ"ל, כי בחינת "כה" הוא

יז ע"א דריש רבי עקיבא: איש ואשה זכו – שכינה ביניהן, לא זכו – אש אוכלתן¹.

יבאר מהו לא זכו, ולמה דוקא אש אוכלתן

דע, כי בהאלף ב"ת יש שישה פאין, דהיינו אלף אי אפשר לקרות בלא פ', גם כ"ף ך"ף (סופית) פ' ף' וקו"ף גם כן אי אפשר לקרוא אותן בלא פ', נמצא שיש בהאלף-בית ששה פאין, וששה פעמים פ' גימטריא ת"פ, כמנין לילית. והנה ח"ו כשארע לאדם מקרה בלתי טהור הוא על ידי הקליפה הנ"ל כידוע, והנה הקליפה הנ"ל יונקת מן האלף-

בית כמנין שמה של הקליפה הנ"ל, היינו מן הפאין הנ"ל, ונעשה מן פא אף. לפיכך אמרו רבותינו ז"ל איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם, לא זכו היינו שהוא בלתי טהור, אש אוכלתו. כי דע וראה כי האותיות עצמן של הפאין (היינו א, כ, ך, פ, ף, ק, הני"ל), הם גימטריא אש, ונוקמין בו רחמנא לצלן². (ליקו"מ פג)

כא ע"א משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסמין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור, ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים, ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסמין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסמין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך. חניע לפרשת דרכים ניצל מכולם [ובהמשך הגמ'] מאי פרשת דרכים, א"ר חסדא זה ת"ח ויום מיתה³.

אספקלריא שאינה מאירה (זכוכית עמומה ומטושטשת) ו"זה הדבר" הוא בחינת אספקלריא המאירה, וכן באדם העושה המצוה בשכר עולם הבא הוא בחינת נביא ב'כה', כי 'כה' הוא כמו אדם שרואה דבר מרחוק ('כה' מבטא נבואה שאינה ברורה, שכן משמעות המילה כה היא ככ"ף הדמיון המורה על חוסר דיוק) כן הוא עושה המצוה בשביל שכר הבאה לעת רחוק, היינו אחר עולם הזה, אבל העושה מצוות בשביל המצוה בעצמה כי העולם הבא שלו הוא בהמצוה בעצמה כנ"ל זה בחינת נביא שב'זה הדבר', בחינת נבואת משה כי 'זה' הוא בחינת אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה וברה, כמו כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה ושכרו לנגד עיניו. נמצא שכל מי שזוכה לקיים מצוה בשמחה ובפרט אם אינו רוצה בשום שכר רק מהמצוה בעצמה, הכל נמשך מבחינת הארת נבואת משה בחינת זה הדבר (ליקו"מ ה).

(יג) פירש רש"י זכו. ללכת בדרך ישרה שלא יהא הוא נואף ולא היא נואפת. שכינה ביניהם. שהרי חילק את שמו

ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן. שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש.

(יד) וכשנותן צדקה בסתר פודה הניצוצות הקדושות מן הקליפה, ונעשה מן האף פ"א (שם).

(טו) ופירש רש"י אבוקה היינו מצוה עמוד השחר היינו תורה ופרשת דרכים הגמ' מסבירה שזה תלמיד חכם ביום מותו.

יבאר הנמשל באופן מחודש

משליך כל תאוותיו אחר כתפיו ומושך את עצמו לאמו, נמצא שנתבטלין המדות רעות של שני היסודות 'דומם' 'צומח' על ידי הסתכלות פני הצדיק.

וזהו ומתיירא מן הקוצים, שהוא בחינת 'צומח', ופחתים שהוא בחינת 'דומם', וכשנודמן לו אבוקה של אור זה תלמיד חכם שהוא אביק באור התורה ועל ידו ניצול ממדות רעות של שני יסודות 'דומם' 'צומח', ואז ניצול מן הקוצים ומן הפחתים.

הבחינה השניה: הצדקה שנותן לתלמיד חכם שעל ידי זה ניצול ממדות רעות של שני יסודות 'חי' 'מדבר', שהן בחינת חיה רעה ולסטים, שהן דברים בטלים וגאווה ותולדותיהן, כי על ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות כמו שכתוב (שמות ד, יט) "כי מתו כל האנשים" – זהו עניות¹, גם בגאווה אמרו (קידושין מט:): "סימן לגסות הרוח – עניות", ועל ידי צדקה הוא להיפך שנתעשר וכמו שאמרו חז"ל (גיטין ז:): "על הפס" (נחום א, יב) "אם שלמים וכן רבים וכן נגזזו ועבר ועניתיך לא אענך" שוב אין מראין לו סימני עניות. וזהו כיון שעלה עמוד השחר ניצול מחיה רעה ומלסטים, עמוד השחר הוא רמז לצדקה, כמו שכתוב (ישעיהו נח, ז) "כי תראה ערום וכסיתו וכו' אז יבקע כשחר אורך", נמצא שעל ידי צדקה ניצול ממדות רעות של שני יסודות 'חי' 'מדבר' שהם בחינת חיה רעה ולסטים.

הנה ידוע שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות כמובא במשנת חסידים, 'עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם', 'תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח', 'דברים בטלים ותולדותיהן נמשכין מחי', 'גאווה ותולדותיהן נמשכין ממדבר'. ומי שרוצה לילך בדרך הקודש צריך לשבר כל המדות רעות, ויספר לפני התלמיד חכם היינו וידי דברים, והתלמיד חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שורש נשמתו.

ויש שלוש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעל ידי שלוש בחינות אלו נתתקן הכל, ואלו הם השלושה בחינות:

הבחינה הראשונה: כשרואה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיהו ל, כ) "והיו עיניך רואות את מוריך", וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות הנמשכין משני היסודות 'דומם' 'צומח' היינו עצבות ותולדותיה ותאוות רעות, כי צדיק הדור נקרא אם על שם שהוא מיניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב כמו שכתוב (שיר השירים ד, יא) "דבש וחלב תחת לשונך", וזהו אנו רואים בחוש כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשרואה את אמו הוא נתעורר בזריזות גדול לקראת אמו היינו לשורשו, גם אנו רואים בחוש כשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו, אף על פי שיש לו תאוה גדולה לזה, אף על פי כן כשרואה את אמו הוא

(טז) פירוש: פס' זה נאמר על דתן ואבירים שדיברו לשון הרע על משה שהרג את המצרי, והגמ' מסבירה שמה שכתוב כאן שמתו אין זו מיתה ממש אלא שירדו מנכסיהם, שכן דתן ואבירים לא מתו במצרים ונקראו מתים על שם עניותם.

הבחינה השלישית: כשמתוודה וידוי דברים לפני תלמיד חכם, שעל ידי זה התלמיד חכם מדריך אותו בדרך ישר לפי שורש נשמתו. וזה הגיע לפרשת דרכים ואמרו שם חז"ל זה תלמיד חכם ויום המיתה, היינו בחינת וידוי דברים לפני תלמיד חכם, כי יום המיתה רמז על וידוי כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין מג:): 'כל המומתין מתוודין', וזה נקרא פרשת דרכים כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שורש

נשמתו, אזי ניצול מכולם, כי קודם שהתוודה, אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם ונתן לו ממון, עדיין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, כי "יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מוות" (משלי יד, יב), אבל כשהגיע לפרשת דרכים זה תלמיד חכם ויום המיתה, היינו וידוי דברים לפני תלמיד חכם אזי ניצול מכולם.

(ליקו"מ ד, ח)

לך ע"ב אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות. אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

יבאר איך פעל על ידי שהשתטח על קברי אבות להינצל

הנה התורה הם שישים ריבוא אותיות כנגד שישים ריבוא נשמות, ויש לכל הנשמות שורש למעלה במחשבה דקודשא בריך הוא, כי 'ישראל עלו במחשבה תחילה' (בראשית רבה א, ד), ואפילו פושעי ישראל כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, יש לו אחיזה ושורש במחשבה עליונה.

ועל ידי אותיות התורה שמוציא מפיו, מתעוררים הנשמות ומתנוצצים זה לזה. וזה בחינת זיווג, שזה מקבל הארה מזה, ועל ידי הזיווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, על ידי זה מגיע הארה גם לפושעי ישראל שמשורש נשמתו, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, ועל ידי ההארה הזאת חוזר בתשובה.

וזוה נקרא 'תורת חסד' היינו שלומד על מנת לעשות חסד עם תורתו, וכנ"ל שעל ידי תורתו נעשים בעלי תשובה. **וזוה** בחינת מעלת הנוסעים והולכים על קברי צדיקים אמיתיים, כי הצדיק שעסק כל ימיו בתורת חסד, דהיינו שלמד תורה על מנת ללמדה, דהיינו שהיה עוסק בתורה עד שהיה מעורר שורשי נפשות ישראל שבתורה, שעל ידי זה רבים השיב מעוון והגדיל כבוד ה' יתברך וכו' כנ"ל, זה הצדיק אפילו כשנסתלק עדיין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שממשיך על כל אחד הארה משורש נשמתו שבתורה, נמצא כשבאים על קברו ששם הארת נפשו שנסתלקה לשם עם כל התורה

שעסק בה כל ימיו ללמד לאחרים על ידי שהיה מעורר בתורתו שורשי נשמות ישראל שבתורה, כשבאים לשם ממשיכים על עצמו הארה משורש נשמתו שבתורה, כי שם כלולים כל נפשות ישראל ששורשם בתורה וכנ"ל, שעל ידי זה חוזרים למוטב כנ"ל.

נ"ל כן כלב כשראה שמתגברים מאוד עצת המרגלים שרוצים לפגום בקדושת ארץ ישראל, על כן הלך ונשתטח על קברי אבות כמו שאמרו רבותינו ז"ל, ועל ידי זה זכה למה שזכה כמו שכתוב (יהושע יד, ט) "אם לא הארץ אשר דרך בה" וכו' כמו שדרשו רבותינו ז"ל. כי כשרוצים לבוא לארץ ישראל שהוא כלליות כל הקדושות,

מתגברים ומשתטחים המניעות והעיכובים וכו' מאוד מאוד כמו הים והירדן שמפסיק בין קדושת ארץ ישראל לחוץ לארץ כמבואר בתורה י"ד, שכל זה נמשך מהבגדים הצואים שמתגברים אז ביותר כמו ים ונהר ממש, עד שראה כלב שאי אפשר להכניעם כי אם על ידי כח קברי הצדיקים שהם קברי האבות שהלך ונשתטח עליהם (שעל ידי זה המשיך על עצמו הארה משורש נשמתו שבתורה, שיש בכח זה להחזיר הפושעי ישראל למוטב, כל שכן שהיה בכח זה למונעו מליפול לעצת מרגלים ולהתגבר על כל המונעים אותו מקדושת ארץ ישראל).

(ליקו"ה אר"ח בציעת הפתח, מז)

לֹה ע"א "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו" (במדבר יד, א). אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו היום [ערב] תשעה באב היה, אמר הקב"ה: הן בכו בכיה של חינוך, ואני אקבע להם בכיה לדורות ע"כ.

ראה לעיל בתענית כט ע"א מובא שם מאמר על זה.

שם מפני מה נענש דוד, מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר (תהלים קיט, נד) "זמירות היו לי חוקך בבית מגורי". אמר לו הקב"ה: דברי תורה שכתוב בהן (משלי כג, ה) "התעוף עיניך בו ואיננו" אתה קורא אותן זמירות, הריני מבטיח בדבר שאפילו תינקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב (במדבר ז, ט) "ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" ואיחזיקו אתי בעגלתא".

(יז) פירוש: דוד נכשל בכך שהחזיר את ארון הברית (שהיה בידי הפלישתים) על גבי עגלה, ובתורה כתוב שלבני קהת לא ניתנו עגלות, כי חובה להרים את הארון הקדוש בכתף דייקא, ודוד אף שהיה גדול בתורה, שכח הלכה פשוטה זו.

יבאר שהעונש ששכח הלכה זו דייקא, זהו מדה כנגד מדה למה שאמר זמירות היו לי חוקיך

"זמירות היו לי חוקיך", והקב"ה הקפיד על זה כי לשון זמירות משמע אדרבא שאינם עליו עול אלא לשעשע בהם בשעת צער כפי שפירש רש"י, או שאין צריך לחזור עליהם כפי פירוש חידושי אגדות (מהרש"א), על כן אמר לו הקב"ה דברי תורה דכתיב בהם "התעיף עיניך בו ואיננו וכו'", היינו שצריכין להיות לעול על האדם שיהגה בהם תמיד ויחזור עליהם בכל עת ואתה קורא אותן זמירות, חייך שאני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין וכו' כנ"ל, כי זה הפירוש הפשוט שצריכין לישא את הארון בכתף, דייקא זה יודעין אפילו תינוקות של בית רבן, והגדולים יודעים שמרמו גם על השיר מדכתיב "ישאו" ולא רק בכתף לבד כנ"ל, אבל הפירוש הפשוט שיודעים אפילו תינוקות של בית רבן בודאי צריכין לקיים, ואיהו אייתי לה בעגלה, נמצא שיש בענין זה קצת מבחינת מדה כנגד מדה, מחמת שאמר "זמירות היו לי חוקיך" נענש בזה שדרש ישאו לשון זמרה ושירה, דכתיב "ישאו זמרה" ושכח הפירוש הפשוט כנ"ל.

(פרפראות לחכמה תנינא לא)

הנה על ידי הנגינה אדם ניכר אם קיבל עליו עול תורה, וסימן "בכתף ישאו" (במדבר ז, ט), ודרשו רבותינו ז"ל (ערכין יא.) אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר (תהלים פא, ג) "ישאו זמרה ותנו תף", ומקרא זה נאמר במשא בני קהת שהיו נושאים בכתף את הארון, היינו בחינת עול תורה.

ולפי זה יש לפרש בזה בדרך צחות מאמר רבותינו ז"ל מפני מה נענש דוד בעוזה וכו' מפני שקרא לדברי תורה זמירות שנאמר "זמירות היו לי חוקיך", עיין רש"י שם ובחידושי אגדות. אמר לו הקב"ה וכו' הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין, דכתיב "ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" ואיהו אייתייה בעגלה. כי באמת הפירוש הפשוט של 'בכתף ישאו' הוא שישאו את הארון על הכתף ולא על העגלה, רק שרבותינו ז"ל (בערכין ס) דרשו מזה לענין שירה, דאי כתיב בכתף לבד ידעין גם כן דישאו, על כן דרשו אין ישאו אלא שירה שנאמר "ישאו זמרה" וכו', ומחמת שעל ידי נגינה אדם ניכר אם קיבל עליו עול תורה, על כן אמר דוד

ל' ע"ב תנא דבי ר' ישמעאל: אותו היום יום חנם, היה והלכו כולן לבית עבודת כוכבים שלהם והיא אמרה להן חולצה היא, אמרה: אין לי יום שנוקק לי יוסף כיום הזה (בראשית לט, יב) "ותתפשטה כנגדו לאמר" וגו'. באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפור ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות דכתיב (משלי כט, ג) "ורועה זונות יאבד הון", מיד (בראשית מט, כד) "ותשב באיתן קשתו".

יבאר מהו הקשר בין חושן המשפט לבין העמידה בנסיון

הפסדה' וכמו שאמר האדמו"ר ז"ל שצריך שיהיה להאדם יישוב הדעת שיישב את עצמו היטב מה תכלית מכל התאוות וכו' שכל זה הוא בחינת משפט הנ"ל שעיקרו הוא בתאוה הנ"ל, ויוסף זכה לבחינת משפט בשלימות שעל ידי זה עמד בנסיון וכנ"ל.

ובזה תראה נפלאות מה שהאיר ה' עיני שמצאתי בדברי רבותינו ז"ל שיוסף עמד בנסיון על ידי בחינת משפט דייקא, כי אמרו רבותינו ז"ל דמות דיוקנו של אביו נזדמנה לו וא"ל עתידין אחיך שיהיו נכתבין על החושן וכו' רצונך, וכו' ועל ידי זה עמד בנסיון, נמצא שעיקר כבישת יצרו היתה על ידי שהזכיר לו את החושן המשפט שהוא בחינת משפט הנ"ל, נמצא מבואר שיוסף עמד בנסיון על ידי בחינת משפט דייקא, דהיינו על ידי שהזכיר לו את חושן המשפט ששם יהיה נחקק שמו בתוך שמות שאר השבטים הקדושים שכולם היו צדיקים גדולים וזכו למשפט הנ"ל כי היו בני יעקב שהוא בחינת משפט, ועל ידי זה זכו כולם להחקק על חושן המשפט ועל ידי זה דייקא מנע יוסף את עצמו מלחטוא כנ"ל, כי עיקר תיקון הברית זוכין על ידי בחינת משפט הנ"ל כנ"ל.

(ליקו"ה חור"מ הרשאה ד, כא)

הנה יוסף הוא בחינת תיקון המשפט בבחינת (תהלים פא, ה) "משפט לאלהי יעקב עדות ביהוסף שמו" וכו', כי 'יעקב ויוסף כחדא חשיבי' (זוהר וישלח קצו:), ויעקב הוא בבחינת משפט כמו שכתוב במקרא זה וכמו שכתוב (תהלים צט, ד) "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית", ועל ידי זה זכה יוסף לעמוד בנסיון גדול ולא פגם בברית, כי עיקר כבישת היצר זוכין על ידי משפט, על ידי ששופטין ודנין את עצמו בעצמו, שבודאי אינו בדין לחטוא נגדו יתברך הגומל לו כל הטובות ועתיד להפרע ממנו על הכל כמו שאמר יוסף אז "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים" ועל ידי זה כבש את יצרו ומנע את עצמו מן העבירה, כי זה עיקר המשפט שהאדם צריך לשפוט את עצמו דהיינו שישפוט את עצמו תמיד איך ראוי לו להתנהג בכל יום ויום ובפרט כשבא לידי איזה נסיון ומשקל שהיצר מסיתו לאיזה תאוה או מדה רעה, שאז עיקר המשפט שצריך לשפוט את עצמו אם כך ראוי לו לעשות, ועיקר הנסיון והמשקל הוא בתאוה ניאוף שהוא רע הכולל ושם עיקר המשפט שצריך האדם להתיירא מאוד ממשפטו ודינו יתברך ולשפוט את עצמו בעצמו ולברוח מן העבירה, כמו שאמרו (ב"ב עח:): 'הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד

ל"ע"ב אמר רבי: לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון, אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים. נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים.

ופירש רש"י (זה תוכן דבריו בשינוי לשון קצת), 'ד"ש ברבי יהודה אומר ארבעים ושמונה בריתות. לכל אחד של שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים כמנין שהיו במדבר, שכל אחד נעשה ערב על כל אחיו. ונעשה כל אחד ואחד ערב גם על ערבות של חבריו. נמצא כל אחד מקבל עליו ערבות של שישים ריבוא בשביל חובות של חבריו וכל אחד משישים ריבוא הללו קיבל עליו בריתות שישים ריבוא בשביל ערבות שנתערבו אחיו על חבריהם וזה קיבל עליו אף ערבות של ערבים' עב"ד"ה.

יבאר כיצד יתכן לעמוד בזה כי הלוואי שהיינו מפקיעים את עצמינו לקיים את כל דברי התורה הזאת, ואיך נוכל עוד לצאת ידי חובת הערבות, בפרט בדורות הללו אשר יראי חטא נמאסים ואין תוכחה וכו'.

היינו 'אב', 'בא'. וכשנתוסף עוד אבן היינו אות שלישי, ונעשה תיבה של שלוש אותיות, כגון 'אבג', אזי נתרבין הבתים כפי כפולות מספר אלו האבנים שהם שלוש בכל המספר של הבתים הראשונים, דהיינו כפי כפולות מספר שלוש שהוא מספר האבנים של עכשיו במספר הבתים הקודמים שהם שנים, היינו שלוש פעמים שנים שהיא ששה, ועל כן שלוש אבנים בונות ששה בתים. וכן אחר כך כשנתוסף עוד אות אחת ונעשה תיבה של ארבע אותיות כגון 'אבגד' אזי

הנה איתא בספר יצירה (פרק ד) 'שתי אבנים בונות שני בתים, שלוש אבנים בונות ששה בתים. ארבע, עשרים וארבעה בתים. חמש, מאה ועשרים. שש, שבע מאות ועשרים' וכו' עיין שם. וכפשוטו זה נאמר בספר יצירה על ענין התיבות, שתיבה בת ד' אותיות בונה כ"ד צירופים, ובת ה' ק"כ וכו', למשל בתחילה היו שתי אבנים והיו בונים שני בתים, היינו כי מן תיבה של שתי אותיות אין נעשין ממנו כי אם שני צרופים, למשל 'אב' אין יכולין לצרפן כי אם בשני צרופים

(יח) הא לך החשבון היוצא מפירוש רש"י ותוס' בקיצור של מספר הבריתות הנ"ל. ארבעים ושמונה פעמים שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים (84 X 055,306), עולה עשרים ושמונה מיליון ותשע מאות ושבעים אלפים ארבע מאות. שש מאות ושלוש עשרה פעמים כל הנ"ל (כי על כל מצוה מתרי"ג מצוות נכרתו כל הבריתות הנ"ל). עולה 002,558,857,71 (שבע עשרה מיליארד, שבע מאות חמישים ושמונה מיליון, שמונה מאות חמישים וחמש אלף ומאתיים). ולמאן דאמר 'ערבא וערבא דערבא' צריכין לכפול עוד שש מאות אלף ושלושת אלפים וחמש מאות וחמישים ככל הנ"ל (055,306 X 002,558,857,71) כמובן שם בפירוש רש"י ותוספות עיין שם היטב עולה 000,063,550,753,817,01 שהוא מספר גדול ומופלג מאוד אשר אין לשער. ועתה בוא וראה והבן כל עוצם ריבוי הבריתות שהתחייב כל אחד מישראל על כל מצוה ומצוה ואפילו למאן דאמר ערבא דערבא הוא מספר עצום (חיי מוהר"ן סי' מג).

נתרבין הבתים כמספר ארבע פעמים ששה שהוא עשרים וארבעה, וכל פעם שנתוסף אבן ביותר נתרבין הבתים ביותר, עד שששה אותיות בונות כמה מאות צירופים ויותר מזה, עד שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב.

ואדמו"ר ז"ל פירש זאת לענין הנפשות היינו שבכל מקום שיש קיבוץ של ישראל (היינו כל קיבוץ שמתקבצים בשביל להתפלל בכוונה, ולחשוב תחבולות ועצות להתרחק מחטאים) אשר הם נקראים בחינת אבני קודש, בבחינת (איכה ד, א) "תשתפכנה אבני קודש" וכו', והבתים הם בחינת (ישעיה נז, יז) "כי ביתי בית תפילה", ובכל פעם שנתוסף אבן אחת היינו נפש אחד מישראל על הקיבוץ הקדוש של הנפשות שהיו כבר, נעשה צירוף אחר לגמרי ונתחדש הצירוף לגמרי ונעשים בתים חדשים לגמרי. כי מקודם שהיה רק שתי אבנים היו הצירופים והבתים בחינת הבתים הנעשים על ידי שתי אבנים, אבל עכשיו שנתוסף אבן אזי נעשים בתים אחרים חדשים לגמרי, וכן נתוספים ונתחדשים בתים חדשים יקרים ונפלאים בכל פעם שנתוסף אבן אחת וכל פעם שנתוסף אבן ביותר נתרבין הבתים ביותר כנ"ל לענין צירופי האותיות כן הוא לגבי צירוף הנפשות.

על פי כל הנ"ל יראו עינינו וישמח לבנו ונוכל למצוא רווח והצלה להקל עלינו עוצם הפחד והרעדה שנופל עלינו כשרואין דברי חז"ל הקדושים שהפליגו מאוד בענין הערכות של ישראל, שכל אחד ערב בעד

חבירו, ומזה תסמר שערות ראשינו מי יעמוד בזה, כי הלוואי שהיינו מפקיעים את עצמינו לקיים את כל דברי התורה הזאת ואיך נוכל עוד לצאת ידי חובת הערכות בפרט בדורות הללו אשר יראי חטא נמאסים ואין תוכחה והאמת נשלך ארצה והרבה הרבה בעלי עבירות עצומות, קצתם באתגליא ובפרסום וקצתם בהסתור ומכנים עצמם בשם 'חסידים' וחולקים ורודפים מאוד מאוד את הכשרים באמת וכו', ואף על פי כן דבר אלקינו יקום לעולם והתורה נצחית ובודאי אינה בטילה בשום זמן גם בדורות הללו, ועל כן בודאי החוב על כל אדם גם עתה לצאת גם ידי הערכות כאשר קבלנו עלינו בסיני, אבל לכאורה יקשה עלינו מאוד, ובפרט כשנשים אל לבינו מאמר רבותינו ז"ל בגמרא שהפליגו מאוד בריבוי הבריתות שנכתרו על כל מצוה ומצוה מצד הערכות עד שמסקו אין לך כל מצוה שלא נכתרו עליה מ"ח בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים, ויש בכל אחת ואחת שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות

וחמישים (עיין שם בפירוש רש"י ותוספות עד אמר ר' משרשיא ערבא וערבא דערבא איכא בינייהו) ועתה מי יעמוד בזה לצאת ידי הערכות לקיים אלפי אלפים ורבי רבבות בריתות שנכתרו על כל מצוה ומצוה^א, אבל על פי כל הנ"ל נוכל להמתיק הדבר קצת בחסדו וחמלתו אשר חמל עלינו בדורות הללו והאיר עינינו בהקדמות קדושות ונוראות הנ"ל, כי אם תשים לבך להבין עוצם ריבוי הבתים

שנעשין כשנתוסף נפש אחת אל הקיבוץ הקדוש שאי אפשר לשער, ואף על פי כן נוכל להכניסם בחשבון קצת על פי המבואר בדברינו בביאור זה במקום אחר (עיי' ספר חיי מוהר"ן סימן מג), ויוצא משם שכשנתוסף נפש אחת על קיבוץ של י"ט אנשים ונעשה עשרים, אזי נתרבין הבתים עד יותר משני אלפים מיליאן פעמים מילי מיליאן כמבואר שם החשבון היטב², (וכשנתוסף עוד נפש אחת יהיה המספר כמה אלפי פעמים כל הנ"ל, וכן להלן מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב כמבואר בספר יצירה לענין צירופי אותיות התיבות, וכן הוא בענין הנפשות כנ"ל), וכבר ידעת מספר המילי מיליאן שהוא מיליאן פעמים מיליאן דהיינו אלף פעמים אלף פעמים אלף פעמים אלף, (אשר מבואר למחקרים שאילו יחיה האדם יותר מעשרת אלף שנים אינו יכול לספור מספר הזה אחד אחד אפילו לחשבון שיכולים לספור מספר מאה במינוט אחת וכו', וכבר נתברר החשבון לבעלי החשבון), ועתה צא ולמד כל אחד לעצמו הרוצה לקיים רצונו יתברך ולצאת ידי חובת הערבות ועוצם ריבוי הבריתות הנ"ל שנכרתו על הערבות כנ"ל, כי אם תזכה לילך בדרך ה' באמת ותשתדל לקרב נפש אחת להחזירו למוטב או על כל

פנים לנתקו ולהעתיקו קצת ממקומו שהיה מתחילה, שימעט עתה בפגמים וכו' וירבה בתפילה בכוונה וכו' ויתוסף להקיבוץ הקדוש הנ"ל, הרי כמה וכמה אלפי אלפים ורבי רבבות מלייאן בתים קדושים יהיו נעשים על ידי זה כנ"ל, שהם מרובים בכפלי כפלים אלפים פעמים מריבוי הבריתות הנ"ל שנכרתו על הערבות, פוק דוק בחשבון ותשכח כי אי אפשר לבאר החשבון פה.

וכבר מבואר בדברינו (חיי מוהר"ן סי' רה) שאמר (רבינו ז"ל) אז בעת שגילה סוד ההקדמה הנוראה של ריבוי הבתים וכו' שאמר אז שעל ידי עוצם ריבוי הבתים על ידי זה גם הנפשות שהם בחוץ לגמרי עדיין, כונסים אותם גם כן לפנים לתוך ריבוי הבתים הנ"ל שנבנים ממילא גם סביבם מעוצם ריבויים וכו' וכו' כמו שכתוב שם, ואז תצא גם אתה ידי הערבות על ידי התקרבות נפש אחת להקיבוץ, מכל שכן כשתזכה לקרב נפשות יותר מאחר שעל ידך נתרבו הבתים כל כך עד שגם כל הרחוקים לגמרי המונחים בראש כל חוצות נתכנסו לתוך הבתים דקדושה כנ"ל, והבן היטב מאוד.

(ליקו"ה אבה"ע פריה ורביה ה, יב)

(כ) על דרך שנתבאר בתחילת המאמר שאופן החשבון הוא שכל מה שנתוסף אבן-נפש אחת, מכפילים את מספר האבנים שעתה עם מספר הבתים שבמספר שלפני כן. ובחיי מוהר"ן שם מבאר החשבון על דרך זה עד עשרים, עש"ב.